

**SIEBEN JAHRE IN ALEPPO (1656-1663), Ein Abschnitt aus den
"Reiß-Beschreibungen" des Wolfgang Aigen, Herausgegeben von
Andreas Tietze, Beihefte zur Wiener Zeitschrift für die Kunde des
Morgenlandes, Wien, 1980.**

Bülent GÜL*

Yabancı seyyahların Osmanlı Devleti topraklarına yapmış oldukları gezilerin ve çalışmaların anlatıldığı seyahatnameler, Osmanlı İmparatorluğu hakkında önemli bilgiler vermektedir. Kültür tarihçileri için son derece önemli olan bu kaynakların yayınlanması da büyük önem taşımaktadır. Özellikle Osmanlı Devleti hakkında, bu topraklara gelen diplomatik kaynaklı kişiler ya da bir bakıma özel amaçlarla -dil, kültür öğrenimi, ticaret ve misyonerlik çalışmaları gibi- gelen eğitimli kişiler bilgi vermişlerdir.

Elimizdeki eser de 1656-1663 yılları arasında özellikle Halep ve yine bu bölgeye yakın şehirler ve bu şehirlerde görülen tarım, ticaret ve sosyal yaşam konularında gözlemlerini ve yaşadıklarını anlatan Wolfgang Aigen'in seyahatnamesidir. Elimizdeki eseri yayıma Andreas Tietze hazırlamıştır. Kültür araştırmacıları ve tarihçiler için çok önemli bir başvuru kaynağı olan eserin içeriği konusunda bazı bilgiler vererek tanıtmayı amaçladık.

Wolfgang Aigen, Nürnberg'li bir Alman olup, Venedikli bir işadamı tarafından Suriye'ye gönderilmiştir. Aigen, özellikle Halep şehrinde yıllarca yaşamış, anılarını ve bu şehirlerle ilgili gözlemlerini de raporlar halinde yazmıştır. Tietze'nin giriş bölümünde verdiği bilgiye göre, Aigen bazı politik olaylara da karışmıştır. Aigen, Suriye'de yedi yıl yaşamış ve çoğunlukla da Halep şehrinde bulunmuştur. İskenderun'da da bir süre kalan ama en çok Halep'te yaşayan Wolfgang Aigen'in, Fransız konsolosun da yardımlarıyla gezmediği şehir ve köy kalmamıştır. Aigen, kuzeyde Antep, Birecik ve Fırat nehri çevresindeki Rumkale'ye; doğuda Halep yakınlarındaki Gebbul Tuz gölü'ne; güneyde de Beyrut'a kadar gitmiştir. Aigen'in gezdiği yerlerle ilgili olarak ve o dönemin coğrafyasını gösteren bir harita da eserin sonuna eklenmiştir.

Wolfgang Aigen'in verdiği bilgilere bakılırsa onun özellikle ticarî alanda gözlemlerde bulunduğu, tarım, el sanatları, dokumacılık ve ipek üretimi konularında önemli bilgileri rapor haline getirdiği anlaşılmaktadır. Aigen, gördüğü mimarî eserler ve bu eserlerdeki mimarî özellikler gibi maddî kültür ürünlerinin yanısıra; buradaki yabanî hayvan türleri ve kuşlar hakkında da bilgi vermiştir. Aigen, ayrıca bu bölgelerde yaşayan Türklerin, konar-göçer Türkmenlerin, Arapların, Yahudilerin,

* Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi.

Bedevilerin ve aynı zamanda bu topraklarda yaşayan diğer toplulukların yaşamları ve kültürleri hakkında da bilgi vermektedir.

Ayrıca bu bölgelerde ticaret yapan Batılı işadamlarının durumları hakkında da bilgi vermiştir. Halep o zamanlar büyük önem taşıyan bir ticaret merkeziydi ve yine Wolfgang Aigen'in verdiği bilgilere göre bu yörelerde ticaret özellikle Fransız, Hollandalı ve İngiliz iş adamlarının eline geçmişti ve ticareti de onlar yönlendiriyorlardı.

Osmanlı Devletinin bu bölgelerdeki durumu ile dönemin belli başlı siyasî olayları hakkında bilgiler verilen eserde, kültürel yaşam hakkında da çok önemli ipuçları buluruz. Türk mimarî eserleri, hamamlar, köprüler ve evler hakkında bazı bilgiler verilmektedir. Eserde hamamlar ve kahvehaneler hakkında da önemli bilgiler bulunmaktadır. Bugün Suriye topraklarında bulunan Halep şehrinde Osmanlı döneminden itibaren oluşmuş olan bir kahvehane geleneğinin olduğunu biliyorduk. Aigen'in verdiği bilgilere göre de, Halep'te o zaman fazla sayıda kahvehaneler bulunmakta ve bu kahvehanelere yüzlerce kişi boş vakitlerinde ve özellikle de akşamları gitmektedir. Kahvehanelerin mimarisi hakkında da bilgi veren Aigen'e göre kahvehanelerde fıskiyelerin de olduğunu öğreniyoruz. Çok büyük olan bu kahvehanelerde müzik çalındığını, hatta oyunlar sergilendiğini, temsiller yapıldığını da bu eserden öğreniyoruz.

Eserin sonunda sözlük başlığı altında Andreas Tietze tarafından çeşitli indeksler yapılmıştır. Tietze, eserin dilinin Eski Almanca olması ve o döneme ait özel terimlerin daha kolay anlaşılabilmesi için, bu terimlerin indeksini bugünkü anlamlarıyla birlikte vermiştir. İndeksler bölümünde Almanca terimler, Avrupa dillerine ait terimler, Arapça-Türkçe terimler; coğrafî terimler ve genel terimlerle ilgili ayrı ayrı indeksler yapılmıştır. Bu indeksler, eserin incelenmesini kolaylaştırması bakımından faydalı olmuştur.

Eser, Osmanlı topraklarında, özellikle de Halep çevresindeki kültürel yaşamı anlatması bakımından Türk kültür tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Andreas Tietze'nin önemli katkılarıyla hazırlanan bu eserin Türkçe'ye çevrilmesinin, Türk kültür tarihi çalışanları için çok faydalı olacağına inanıyoruz.